

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1992-1993

8 JUNI 1993

BELEIDSBRIEF

Sociaal-cultureel werk voor volwassenen

ingediend
door de heer H. Weckx,
Vlaamse minister van Cultuur en Brusselse Aangelegenheden

VOORAF

Deze beleidsbrief is mede het resultaat van de besprekingen in de verschillende adviesorganen en van de reacties van de koepelorganisaties, het Vlaams Centrum voor Volksontwikkeling en de Federatie voor Culturele Centra. Deze besprekingen werden gehouden naar aanleiding van mijn verzoek om advies over de voorontwerpen van decreet inzake :

- de ondersteuning, het overleg en het advies in de sector van het sociaal-cultureel werk voor volwassenen ;
- de ondersteuning en het advies in de sector van het Openbaar Bibliotheekwerk ;
- de vormingsinstellingen en het zogenaamde vijfde decreet.

In de beleidsbrief is ook rekening gehouden met de elementen van de analyse samengebracht in het kader van het project „NIEUWE UITDAGINGEN” dat, met participatie van de Vlaamse universiteiten, door het VCVO gecoördineerd wordt. Die analyse vestigt, evenals talrijke andere publicaties, de aandacht op de maatschappelijke evoluties en de gevolgen ervan voor het sociaal-cultureel werk.

Aandacht ging ook naar de beleidsvoorstellen die in het kader van een actualisering van het beleid geformuleerd waren in de bijdrage tot het regeerprogramma van de Vlaamse regering (januari 1992) door het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Ondanks de vaststelling dat in al dit materiaal nauwelijks duidelijke, samenhangende en breed gedragen beleidsvoorstellen aan te treffen zijn, heb ik gemeend mijn verantwoordelijkheid niet uit de weg te mogen gaan en heb ik in overleg met mijn administratie, de uitgangspunten voor het beleid inzake het sociaal-cultureel werk verder uitgewerkt.

Voor ik die uitgangspunten omzet in decreten lijkt het mij raadzaam dat de Vlaamse Raad zich over die uitgangspunten uitspreekt. Wanneer over deze beleidsopties een consensus bestaat, kan de concrete regelgeving spoedig daarop volgen.

INLEIDING

1. Ik ben mij ervan bewust dat ik de leden van de Vlaamse Raad niet moet overtuigen van het belang van het sociaal-cultureel werk.

Toch wil ik nog even de doelstellingen, kenmerken en een aantal gevolgen van het beleid beklemtonen.

Het overheidsbeleid inzake het sociaal-cultureel werk beoogt de ontwikkeling van initiatieven die de culturele bewustwording en emancipatie en de maatschappelijke weerbaarheid van volwassenen bevorderen.

De hoofddoelstelling van het sociaal-cultureel werk is de verbetering van de culturele kwaliteit. Een betere en activerende participatie en oriëntatie in het maatschappelijke leven moeten hierdoor mogelijk zijn.

De culturele kwaliteit omvat naast de aspecten van cultuurbeleving en -ontplooiing, dimensies als algemene vorming, sociale vorming, morele vorming en kunstzinnige vorming. De maatschappelijke participatie, die via de verbetering van de culturele kwaliteit nagestreefd wordt, omvat elementen als vermogen tot communicatie, gemeenschapszin en verantwoordelijkheidszin.

Het sociaal-cultureel werk richt zich in principe tot alle volwassenen. Bijzondere aandacht moet evenwel blijven uitgaan naar de eigentijdse problemen en naar groepen van mensen die om één of andere reden een achterstand hebben opgelopen in het proces van culturele emancipatie en maatschappelijke weerbaarheid.

Het belang van het sociaal-cultureel werk is dan ook duidelijk :

- als klankbord van wat in de samenleving leeft is het een schakel bij het activeren van cultuur, kennis, kunde en creativiteit ;
- door het samenbrengen van deelnemers rond maatschappelijke thema's vervult het een belangrijke signaalfunctie ;
- het draagt bij tot het bekwalen van mensen tot participatie, burgerschap en democratie ;
- het levert een bijdrage tot zelfvorming van mensen ;
- het geeft extra kansen aan volwassenen die om allerlei redenen weinig participatie- en vormingskansen gehad hebben.

Een overheidsbeleid inzake het sociaal-cultureel werk dat wil aansluiten bij de realiteit, moet rekening houden met een aantal essentiële kenmerken van het sociaal-culturele leven in Vlaanderen :

- in de eerste plaats vertoont het culturele leven in Vlaanderen een sterk maatschappelijke dimensie : het moet dan ook in belangrijke mate gesitueerd worden in de sociale ontwikkeling en het gehele emancipatieproces van de Vlaming ;
- verder wordt het culturele leven in Vlaanderen in grote mate gedragen door privé-organisaties, wat tot een zeer ver doorgedreven toepassing van het subsidiariteitsprincipe heeft geleid ;
- ten derde is er de vrij duidelijke filosofische en ideologische profilering, een politiek-historisch gegeven dat tot het cultuurpact heeft geleid waarin ideologische en filosofische structuren institutioneel werden vastgelegd.

Het beleid dat in de afgelopen decennia in de sector van het sociaal-cultureel werk gevoerd is, heeft een aantal duidelijke gevolgen :

- een versterkte professionalisering ;
- een steeds ruimere en complexer wordende regelgeving ;
- de politisering van de culturele sector ;
- een verruiming van het cultuurbegrip naar aspecten van welzijn ;
- een nadruk op het educatieve aspect met de verwaarlozing van de culturele dimensie
- de confrontatie met de schaarser wordende middelen, wat het leggen van accenten en stellen van prioriteiten noodzakelijk maakt ;
- een weinig planmatige uitbouw van de sector.

Ik wens andere uitgangspunten te formuleren :

- een vereenvoudigde regelgeving ;
- een beleid gericht op activiteiten ;
- een beleid van decentralisatie ;
- een planmatige aanpak ;
- het belang en de rol van het vrijwilligerswerk ;
- een beleid van prioriteiten.

2. Hoewel deze beleidsbrief de volwassenensector betreft komt ook de jeugdsector aan bod, met name daar waar een geïntegreerde benadering van jongeren en volwassenen mij raadzaam lijkt bijv. voor de amateuristische kunstbeoefening, de culturele centra, het openbaar bibliotheekwerk...

Het jeugdwerk zelf, als onderdeel van het sociaal-cultureel werk, komt later in een afzonderlijke beleidsbrief aan bod.

3. Een essentieel onderdeel van een beleid gericht op de democratisering van cultuur is de decentralisatie van het sociaal-cultureel werk.

De Vlaamse overheid heeft immers als taak een systeem tot stand te brengen dat alle burgers kansen op ontplooiing – in de meest ruime zin – biedt.

Vanuit de doelstellingen moeten binnen dit systeem de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende overheden vastgesteld worden ; hierbij moet voldoende ruimte gelaten worden voor een opvulling door de lokale en provinciale overheden.

Decentralisatie is niet enkel een hulpmiddel bij de realisatie van de doelstellingen. Decentralisatie is, vanuit het principe van de complementariteit, vooral het uitbouwen van een samenwerkingsverband. Duidelijkheid over de afbakening van taken en verantwoordelijkheden, financiële inbreng en draagkracht van de verschillende partners, is noodzakelijk om met vertrouwen in een dergelijk samenwerkingsverband te kunnen treden.

De realisatie van de doelstellingen via decentralisatie vereist in de eerste plaats dat de Vlaamse

overheid culturele nutsvoorzieningen uitwerkt die zo dicht mogelijk aansluiten bij de behoeften en interesse van de burger.

Op de terreinen waar de overheid zelf het initiatief neemt, is geprobeerd dit te realiseren via culturele centra, openbare bibliotheken.. .

Op plaatselijk vlak kan men in deze infrastructuur gestalte geven aan de algemene doelstellingen van het sociaal-cultureel werk.

Vervolgens moet de Vlaamse overheid instaan voor de professionalisering van de sector. Die professionalisering staat immers borg voor structuur en voor kwaliteit. Aangezien de deelname aan het sociaal-cultureel werk echter op vrijwilligheid stoelt, is het van het grootste belang dat een netwerk van vrijwilligers, als klankversterkers en activeerders, wordt uitgebouwd.

Dit kan door de Vlaamse overheid gerealiseerd worden via een aangepaste subsidiëringpolitiek. De opdracht van de Vlaamse overheid hierbij is de volgende :

- a. financiële ondersteuning van landelijke initiatieven ;
 - b. financiële ondersteuning van gespecialiseerde initiatieven gericht op specifieke problemen en doelgroepen ;
 - c. aanvullende financiële ondersteuning door de Vlaamse Gemeenschap van niet-landelijke initiatieven die op provinciaal en plaatselijk niveau reeds gesubsidieerd worden.
4. Ter verduidelijking van een aantal keuzes die ik verder in deze beleidsbrief maak, wens ik erop te wijzen dat ik, na ruim één jaar beleidsverantwoordelijkheid als Vlaams minister van Cultuur, van mening ben dat de cultuursector behoefte heeft aan een Centrum voor Cultuurbeleid en aan een sectoroverstijgende Raad voor Cultuur.

De verwantschap tussen het sociaal-cultureel werk en andere cultuurterreinen zoals het kunstenbeleid, de sport en het toerisme, vragen m.i. een geïntegreerde beleidsvoorbereiding en -doorstroming.

De hele cultuursector heeft immers behoefte aan inhoudelijke en methodische ondersteuning.

De oprichting van één studie-, onderzoeks- en ondersteuningscentrum voor het cultuurbeleid is bijgevolg nodig.

Dit Centrum voor Cultuurbeleid krijgt als opdracht de ondersteuning van de Vlaamse regering en de bevoegde administraties inzake de voorbereiding en uitwerking van een geïntegreerd cultuurbeleid.

Deze opdracht omvat :

- het verzamelen en ter beschikking stellen (bijv. via regelmatige publikaties) van informatie en documentatie ;

- het stimuleren en coördineren van de permanente bijscholing ;
- het starten, coördineren en uitvoeren van toegepast onderzoek over de produktie, de organisatie en de spreiding van allerlei vormen van cultuur ;
- het organiseren en ondersteunen van overleg en beleidsadvisering.

In die hoedanigheid treedt het centrum op als tegenhanger van en partner voor het cultuurbeleid in relatie met de Algemene Planningsdienst en de administratie Programmatie Wetenschapsbeleid van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Het centrum neemt de vorm aan van een v.z.w., krachtens artikel 9c van de wet van 16 juli 1973 betreffende het cultuurpact. De algemene vergadering en de raad van bestuur zijn samengesteld uit deskundigen.

Het centrum moet over een ruime staf beschikken.

Voor de realisatie van de adviesfunctie, in het kader van een geïntegreerd cultuurbeleid, overweeg ik de installatie van een Raad voor Cultuur. Deze Raad voor Cultuur moet de coördinatie en de samenhang van de adviezen van de talrijke andere culturele adviesorganen bewerkstelligen. De verhouding tussen de bestaande hoge raden en adviescommissies moet afhankelijk van deze doelstelling nader worden uitgewerkt.

HOOFDSTUK 1 — HET GESUBSIDIEERDE VOLKSONTWIKKELINGSWERK

A. De bovenbouw van de gesubsidieerde sector

De bovenbouw van de gesubsidieerde sector heeft behoefte aan een duidelijke afbakening van de functies ondersteuning, advies en belangenbehartiging.

1. Ondersteuning

Als we rekening houden met de taken, opdrachten en functies die het op te richten Centrum voor Cultuurbeleid moet vervullen, stellen we vast dat voor het VCVO slechts een beperkte opdracht rest, nl. een coördinatieorgaan zijn van de internationale uitwisselingen. Deze nieuwe taakin-vulling noopt tot een andere benaming. Daarom lijkt V.I.B., Volksontwikkeling Internationaal Bekeken, mij een passende, en bovendien eigentijds klinkende, naam.

V.I.B. krijgt, naar analogie met JINT in de jeugdsector, de volgende opdracht :

1. de voortgangsbewaking van de internationale ontwikkelingen inzake het volksontwikkelingswerk en zijn raakvlakken, o.m. via de vertegenwoordiging in internationale bilaterale en multilaterale structuren ;

2. het ter beschikking stellen van informatie over internationale congressen, studiedagen en conferenties, partnergroepen.. . ;
3. dienstverlening bij het zoeken naar partnergroepen en bij de invulling van internationale uitwisselingsprogramma's.

V.I.B. vervult die opdracht ten behoeve van de Vlaamse regering en haar administratie, bevoegd voor het sociaal-cultureel werk, en de organisaties die in deze sector actief zijn.

Voor de vervulling van deze opdracht beschikt het V.I.B. over een permanent secretariaat met een personeelsstaf.

Het V.I.B. neemt de vorm aan van een v.z.w., krachtens artikel 9c van de wet van 16 juli 1973 betreffende het cultuurpact.

De algemene vergadering en de raad van bestuur zijn samengesteld uit deskundigen.

2. Advies

De Commissie voor Volksontwikkeling heeft tot taak de Vlaamse regering te adviseren over alle aangelegenheden die van belang zijn voor het gesubsidieerde volksontwikkelingswerk.

De commissie, als overlegplatform voor het ruime werkveld, is op een evenwichtige wijze samengesteld. Er is een duidelijke vertegenwoordiging uit de verschillende werkvormen.

De samenstelling is als volgt :

- één mandaat per ideologische strekking in de Vlaamse Raad ;
- twaalf leden door de minister geselecteerd uit de kandidaten die voorgedragen werden door actieve organisaties binnen de verscheidene werkvormen ;
- vier deskundigen aangewezen door de minister.

Een dergelijke samenstelling sluit aan bij de vereiste van een juistere en betere vertegenwoordiging van de gebruikers.

3. Belangenbehartiging

De ondersteuning van de aangesloten leden en de behartiging van hun belangen is de opdracht van de federaties waartoe organisaties vrijwillig toetreden. Vanuit die opdracht is het duidelijk dat de federatie haar standpunten verspreidt, de aangesloten leden informeert, adviezen uitbrengt.. .

Het uitgangspunt voor een regeling inzake de federatievorming is de mogelijkheid van de erkende en gesubsidieerde sociaal-culturele organisaties om zich, op welke basis ook, te verenigen in samenwerkingsverbanden.

Voorwaarde is wel dat de federatie bestaat uit minstens vijf landelijke organisaties, erkend door het

bestuur Volksontwikkeling en Openbaar Bibliotheekwerk. De financiering van een federatie gebeurt via een bijdrage van de aangesloten organisaties. Die bijdragen worden bijkomend in de saldo-afrekening van de aangesloten organisaties gesubsidieerd. Deze subsidie bedraagt jaarlijks een percentage van de subsidie waarop deze organisaties aanspraak kunnen maken volgens de eigen regeling (bijv. 5 %). Het krediet voor de subsidiëring van de federaties wordt in een aparte basisallocatie op de begroting ingeschreven. Een organisatie kan niet meer dan twee keer in een samenwerkingsverband federeren, telkens voor de helft van het subsidiebedrag.

De federaties beschikken over een permanent secretariaat. Het grootste deel van de inkomsten moet worden besteed aan personeel.

B. Reorganisatie van het volksontwikkelingswerk

1. De bestaande decreten stammen voornamelijk uit de jaren 70. Ze zijn produkten van die tijd. Hoewel de doelstellingen van het volksontwikkelingswerk onveranderd zijn gebleven, zijn de behoeften van de deelnemers, het aanbod en de aanpak geëvolueerd.

De veranderde maatschappelijke omstandigheden en de nieuwe uitdagingen (de multiculturele samenleving — de hedendaagse zingevingsvragen — de milieuproblematiek — de informatiemaatschappij — de dualisering van de maatschappij — de bevolkingsevolutie en de vergrijzing...) maken een nieuwe benadering noodzakelijk.

Er is behoefte aan planmatig werken, schaalvergroting, aan duidelijke projecten gericht op prioriteiten en behoeften. Maatschappelijke tendensen moeten aangeven welke accenten gelegd moeten worden. De nieuwe regelgeving moet het leggen van die accenten mogelijk maken.

Subsidiëring moet dan ook vooral gebeuren op basis van activiteiten. Het plaatselijk sociaal-cultureel werk moet méér aandacht krijgen.

Het opnemen van vroegere uitgangspunten is raadzaam : de Vlaamse regering ondersteunt de landelijke werking en beleidsstructuren en ondersteunt samen met de provinciale en gemeentelijke overheid de provinciale en respectievelijk de gemeentelijke werking.

2. Ik zie (cfr. het regeerakkoord) drie grote werkvormen waarin het volksontwikkelingswerk wordt gerealiseerd : verenigingen, instellingen en diensten.
 - Verenigingen zijn voor het volksontwikkelingswerk een toegangspoort naar brede lagen van de bevolking. Ze zetten immers activiteiten op vanuit een zeer specifieke organisatiestructuur nl. met aangesloten leden in lokale afdelingen. De vereniging vervult daarbij een ontmoetingsfunctie, een vormingsfunctie, een culturele functie en een functie van sociale actie.

- Instellingen vullen het aanbod van de verenigingen aan. Ze moeten voor elke individuele, geïnteresseerde burger mogelijkheden bieden tot vorming en ontwikkeling in groepsverband, via een aanbod van programma's.
- Diensten zijn een belangrijke schakel in de ondersteuning van de werking van verenigingen en het aanbod van instellingen. Ze stellen deskundigen, informatie, documentatie, materialen.. . ter beschikking. Ook komen ze tegemoet aan de behoefte tot zelfvorming van het individu.

Een organisatie van het volksontwikkelingswerk in verenigingen, instellingen en diensten ligt dus voor de hand.

Ik meen echter dat het wenselijk is deze reorganisatie in een ruimer kader te plaatsen. Daarom denk ik eraan het gesubsidieerde volksontwikkelingswerk in één kaderdecreet te regelen.

Naast de mogelijkheid om initiatieven te nemen ingegeven door een beleid van prioriteiten, moeten volgende werkvormen en organisaties in dit decreet een plaats krijgen :

- verenigingen ;
- instellingen ;
- diensten ;
- organisaties voor amateuristische kunstbeoefening ;
- organisaties voor culturele vrijetijdsbesteding ;
- organisaties voor bijzondere doelgroepen.

Iedere 'soort' wordt in een dergelijk decreet opgenomen met specifieke voorwaarden en subsidiëeringsbepalingen. Op de begroting blijven afzonderlijke basisallocaties ingeschreven. Dit alles moet leiden tot een duidelijk overzicht van het volksontwikkelingswerk, zowel voor de werkvormen als voor de subsidiëeringsmogelijkheden, en tot een vereenvoudiging in de regelgeving.

Voor de verschillende werkvormen kunnen de volgende uitgangspunten geformuleerd worden :

1. Verenigingen

- Het onderscheid vormingswerk-ontwikkelingswerk staat haaks op de reële verenigingspraktijk en wordt daarom niet langer aangehouden ;
- de basis voor de erkenning en de subsidiëring van de verenigingen blijft het aantal actieve plaatselijke afdelingen. Het aantal subsidiabele personeelsleden wordt bepaald door het aantal actieve afdelingen. Zij komen voor subsidie in aanmerking in die mate dat zij voldoende begeleidingsuren presteren ;

- een afdeling wordt als actief beschouwd indien ze een attest van de gemeente kan overleggen, indien de afdeling geen attest van de gemeente krijgt, kan ze via een overzicht van de activiteiten aantonen dat ze wel actief is ;
- activiteiten die het lokale niveau overstijgen, geven in het kader van het verenigingswerk aanleiding tot een aanvullende subsidie voor personeel ;
- het staat de verenigingen vrij zich te structureren in regionale geledingen ;
- afwijkingen op de erkennings- en subsidiëeringsvoorwaarden kunnen worden toegestaan voor verenigingen die met bijzondere doelgroepen werken ;
- ter vervanging van de huidige starttoelage wordt een instapregeling uitgewerkt.

2. Instellingen

- het onderscheid vormingswerk – ontwikkelingswerk wordt ook in deze sector niet langer aangehouden ;
- elke vormingsinstelling moet binnen de algemene decretale doelstellingen duidelijker de specifieke doelstellingen en het daarvan afgeleide aanbod formuleren, m.a.w. een duidelijker profiel aannemen ;
- om als instelling erkend te worden, moet men kunnen aantonen dat men op landelijk niveau actief is. Indien men kan aantonen dat wegens de doelgroep waarmee of de problematiek waarop men werkt geen landelijke werking mogelijk is, kan men een volwaardige erkenning als instelling krijgen ;
- organisaties die geen landelijke werking ontplooiën kunnen, als ze een voldoende norm realiseren, een aanvullende subsidie krijgen wanneer ze door de provincie of de gemeente worden erkend en gesubsidieerd ;
- ter vervanging van de starttoelage wordt een instapregeling uitgewerkt.

3. Diensten

Een specifieke regelgeving voor de diensten moet een oplossing bieden :

- voor organisaties die op basis van het huidige KB'67 een dienstverlenend werk verrichten ;
- voor organisaties, erkend door een bestaande decretale regeling, met een in hoofdzaak dienstverlenend karakter ;
- voor nominatim ingeschreven organisaties met dienstverlenend karakter ;

- voor organisaties ter ondersteuning van de lectuurbevordering en het bibliotheekgebruik. (vervanging KB X02.74 Nederlandstalige organisaties ter bevordering van de openbare lectuur- en bibliotheekvoorziening)

Een dienstverlenende organisatie werkt op landelijk niveau.

De specificiteit van een dienstverlenende werking bevindt zich op het vlak van het productaanbod met een sociaal-culturele betekenis voor andere organisaties en personen.

Dit aanbod kan gerealiseerd worden door twee soorten organisaties :

- a. v.z.w.'s op het vlak van de dienstverlening, opgericht als een samenwerkingsverband van andere organisaties. Deze v.z.w.'s hebben doelstellingen en ontwikkelen activiteiten die in het verlengde liggen van de doelstellingen en activiteiten van de oprichtende ledenorganisaties. Ze voldoen verder aan de volgende voorwaarden :
 - samenwerking kan enkel plaatsvinden op basis van inhoud (thema) of doelgroep ;
 - enkel decretaal erkende organisaties kunnen stichtende leden zijn ; de diensten zelf zijn uitgesloten ;
 - participatie van minimum 5 organisaties ;
 - een organisatie kan slechts tweemaal participeren in de oprichting van een samenwerkingsverband ;
 - de subsidiëring gebeurt rechtstreeks afhankelijk van activiteiten en prestaties.
- b. Autonome v . z . w . 's van individuele oprichters. Voor deze gespecialiseerde organisaties wordt een beperkte subsidiëring uitgewerkt. De autonomie van deze organisaties vereist dat maximaal 1/3 van de leden van de raad van beheer gezamenlijk lid is van de algemene vergadering van één en dezelfde andere organisatie.

4. Amateuristische kunstbeoefening

- De basisfilosofie van het recente decreet Amateuristische Kunstbeoefening wordt behouden, maar wordt uitgebreid voor de jeugdige beoefenaar ;
- Via het decreet en door de activiteiten van de landelijke verenigingen werkt men aan de kwaliteit van de amateuristische kunstbeoefening. Een aantal aspecten van kwaliteitsbevordering kan niet gedragen worden door de landelijke vereniging. Bovendien brengen de basisvoorzieningen voor een plaatselijke groep hoge kosten met zich mee (bijv. regisseur, dirigent, instrumenten). Daarom moeten – als aan bepaalde normen voldaan wordt – extra middelen uitgetrokken

ken worden voor plaatselijke groepen die door de gemeentelijke en/of provinciale overheid erkend en gesubsidieerd worden.

5. Culturele vrijtijdsbesteding

Niettegenstaande het ruime aanbod van organisaties en van activiteiten van volksontwikkelingswerk meen ik dat er voor de culturele vrijtijdsbesteding een bijkomende inspanning nodig is.

In een maatschappij waarin de levensverwachting stijgt en de bevolking over meer vrije tijd beschikt, is het de taak van de overheid een kader te creëren dat hierop inspeelt.

Bij een dergelijk beleid kan men vele wegen bewandelen. Naar mijn mening verdienen de volgende elementen aandacht en ondersteuning :

- een subsidieregeling voor cultuurspreiding op basis van culturele activiteiten van plaatselijke organisaties die betrekking hebben op het groepsgewijze participeren aan culturele manifestaties of het geleid groepsbezoek aan het cultureel patrimonium ;
- een subsidieregeling voor culturele animatie o.a. door middel van culturele manifestaties in vakantiecentra voor sociaal toerisme. Hierbij wens ik de geldmiddelen die door het Vlaams Commissariaat-Generaal voor Toerisme aan deze organisaties worden besteed in deze subsidieregeling te integreren ;
- een regeling voor de erkenning van landelijke federaties voor vrijtijdsbesteding, bijv. bridge-, schaak- en scrabbleclubs, vereniging van radioamateurs.. , toegekend door de Vlaamse Gemeenschap als kwaliteitslabel.

6. Bijzondere doelgroepen

Een specifieke regeling wordt uitgewerkt voor die organisaties die zich richten naar een bijzondere doelgroep en die niet passen in één van bovengenoemde regelingen vanwege hun eigen specificiteit of vanwege de opgelegde criteria.

Voor migranten worden de nodige initiatieven genomen voor de ondersteuning van de eigen organisaties en van het Intercultureel Centrum voor Migrantten.

7. Beleid van prioriteiten

Om vanuit de Vlaamse overheid directer te kunnen inspelen op nieuwe maatschappelijke problemen en uitdagingen, zal ik een beleid van prioriteiten uitwerken voor de erkende organisaties.

HOOFDSTUK II — OVERHEIDSINITIATIEVEN INZAKE DE SPREIDING VAN DE CULTUUR

De Vlaamse overheid heeft steeds een actief beleid gevoerd inzake het zo ruim mogelijk verspreiden en ter beschikking stellen van culturele voorzieningen :

- aan gemeenten werd de mogelijkheid geboden om via subsidie een aangepaste culturele infrastructuur te bouwen, te vernieuwen of aan te passen ;
- plaatselijke en regionale besturen hebben recht op subsidies om de werking van instellingen zoals openbare bibliotheken en culturele centra te ondersteunen ;
- erkende organisaties kunnen via een tussenkomst aanspraak maken op culturele manifestaties.

Ik heb de intentie om deze mogelijkheden te optimaliseren en uit te breiden. Afhankelijk van nieuwe maatschappelijke problemen en uitdagingen denk ik er bovendien aan om via een beleid van prioriteiten directer op deze ontwikkelingen te kunnen inspelen.

Voor culturele infrastructuur moet — gegeven de integratie van de specifieke subsidies in het investeringsfonds — gezocht worden naar een passende begeleiding en activering.

1. HET PLAATSELIJKE OPENBARE BIBLIOTHEEKWERK

A. Ondersteuning van het plaatselijk openbaar bibliotheekwerk

Het ligt in de bedoeling om vanuit de Vlaamse Gemeenschap tot een structurele ondersteuning te komen van de plaatselijke openbare bibliotheek als instelling, van de bibliothecaris en van de gebruiker van de openbare bibliotheek.

1. Vlaams Centrum voor het Openbaar Bibliotheekwerk

- a. Er wordt een Vlaams Centrum voor het Openbaar Bibliotheekwerk opgericht in de vorm van een v.z.w., bij toepassing van artikel 9c van de wet van 16 juli 1973 betreffende het cultuurpact. Dit centrum heeft als opdracht ondersteuning geven aan alle provinciale centra voor het openbaar bibliotheekwerk en aan alle openbare bibliotheken door middel van :

- het verstrekken van bibliografische informatie aan alle openbare bibliotheken die erom verzoeken ; deze taak kan zelf worden georganiseerd of worden uitbesteed ;
- het ondersteunen van de uitbouw van de Vlaamse Centrale Catalogus (VLACC) in samenwerking met de administratie ;

- het ontwikkelen of mede ondersteunen van promotionele activiteiten ;
 - de voortgangsbewaking van de internationale ontwikkelingen inzake het openbaar bibliotheekwerk, o.m. via de vertegenwoordiging in internationale bilaterale en multilaterale structuren.
- b. Het beheer van het V.C.O.B. wordt toevertrouwd aan deskundigen die gerecruteerd worden uit plaatselijke en speciale openbare bibliotheken, uit de Provinciale Centra voor het Openbaar Bibliotheekwerk en uit opleidingsinstituten voor bibliotheekpersoneel.
- c. Het V.C. O.B. beschikt over een permanent secretariaat. Het aantal personeelsleden is afhankelijk van het feit of het V.C.O.B. het aanmaken van bibliografische informatie uitbestedt. Op basis van een functieomschrijving zal bij de indienstneming prioriteit worden gegeven aan de kandidaatstelling van de huidige medewerkers van de organisaties erkend door het K.B. van '74 alsmede aan de VLACC-medewerker die momenteel instaat voor het catalogusonderhoud.

2. *Provinciale Centra voor het Openbaar Bibliotheekwerk*

De geformuleerde voorstellen over de P.C.O.B.'s zijn het resultaat van het overleg met de provinciale cultuurdiensten en de bevoegde gedeputeerden. De voorstellen sluiten volledig aan bij een gedecentraliseerd beleid, waarbij de provincies de mogelijkheid krijgen om eigen accenten te leggen.

- a. Elke provincie moet beschikken over een Provinciaal Centrum voor het Openbaar Bibliotheekwerk, dat centrum treedt in nauwe samenwerking met het V.C.O.B. dienstverlenend op voor alle openbare bibliotheken van de regio door middel van :
- het ter beschikking stellen van algemene, aangepaste, thematische collecties en van collecties ten behoeve van organisaties en instellingen die werken voor bijzondere doelgroepen ;
 - het organiseren van samenwerking en overleg tussen de verschillende openbare bibliotheken van de regio, op basis van een programma dat in overleg met de plaatselijke openbare bibliotheken van het werkgebied werd opgesteld ;
 - het verlenen van bibliotheektechnische ondersteuning op verzoek van openbare bibliotheken ;
 - de organisatie van het interbibliothecair leenverkeer ;
 - het participeren aan VLACC ;
 - het stimuleren van bijscholingsactiviteiten ;
 - het ondersteunen van promotionele activiteiten die door het V.C.O.B. worden georganiseerd.

- b. Het jaarbudget van elke P.C.O.B. bedraagt minimum 12 miljoen, inclusief de loonkosten van 7 personeelsleden.

De Vlaamse Gemeenschap neemt hiervan 9 miljoen voor haar rekening. De andere kosten zijn ten laste van de provincie. De personeelsleden van de huidige C.O.B. moeten worden ingeschakeld in de uitbouw van de P.C.O.B.-functie.

- c. Een P.C.O.B. wordt beheerd door deskundigen op het gebied van het openbaar bibliotheekwerk. Ze worden voor de helft gerecruteerd uit afgevaardigden van de provinciale overheid, voor één vierde uit afgevaardigden van de beheersorganen van de P.O.B.'s en voor één vierde uit bibliothecarissen.
- d. Voor de uitvoering van regionale taken in Brussel-Hoofdstad ontvangt de Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek extra subsidie van de Vlaamse Gemeenschap.

3. *Commissie Openbaar Bibliotheekwerk*

Deze commissie heeft tot taak de Vlaamse regering te adviseren over alle aangelegenheden die van belang zijn voor een beleid inzake het openbaar bibliotheekwerk. De commissie wordt samengesteld uit deskundigen op gebied van het openbaar bibliotheekwerk.

B. *Reorganisatie in het kader van het decreet van het openbaar bibliotheekwerk*

1. Het K.B. van '74 wordt afgeschaft : de reeds erkende organisaties kunnen erkend en gesubsidieerd worden als diensten in het kader van de volksoontwikkeling.
2. Om het administratief toezicht voor alle gemeentelijk personeel eenvormig te maken, wordt, met uitzondering voor de gemeenten in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, het specifiek toezicht van de Vlaamse minister voor Cultuur afgeschaft (cfr. overgelegde ontwerp van decreet). Het bibliotheekpersoneel wordt zo ingeschakeld in het statuut voor het gemeentepersoneel dat momenteel wordt herzien, en krijgt op die manier doorstromingsmogelijkheden naar de gemeentelijke administratie.

Hierbij aansluitend willen wij ook de subsidiëring van de wedden op een andere manier laten verlopen, nl. op basis van subsidiëringkaders en referte-weddeschalen.

3. Het decreet wordt verder uitgevoerd, d.w.z. elke gemeente moet een eigen P.O.B. oprichten. Nu de nieuwe einddatum van de decreetsverplichting tot realisatie van de gemeentelijke bibliotheken nadert (1.1.95), wordt geval per geval de concrete situatie van de „achterblijvers” onderzocht.

Voor kleinere gemeenten, met minder dan 5000 inwoners zullen m.i. aangepaste criteria uitgewerkt moeten worden.

In deze context is het onontbeerlijk dat er buiten het investeringsfonds – financiële middelen voor de bouw van een openbare bibliotheek behouden blijven.

4. De provinciale overheid krijgt een grotere autonomie bij het bepalen van haar bibliotheekbeleid.

Voor de ondersteuning van het plaatselijke openbaar bibliotheekwerk moet elke provincie een bedrag besteden dat minimum gelijk is aan het aantal inwoners x 30 fr. (geïndexeerd). Elke provincie kan criteria opmaken voor de besteding van dat geld in de P.O.B.'s.

5. In de toekomst zal de Vlaamse regering verder werken aan de uitbouw van de openbare bibliotheek als informatiecentrum. Zij zal ook plannen aanmoedigen waardoor de openbare bibliotheek een grotere culturele en educatieve uitstraling kan bereiken. Zo wordt er in het kader van de leesbevordering speciale aandacht besteed aan een aantal doelgroepen :

- blinden en slechtienden : maatregelen moeten worden uitgewerkt om het aanbod gesproken boeken in de S.O.B.'s gevoelig te verhogen ; in de P.O.B.'s moet er speciale aandacht gegeven worden aan grootletterboeken ;
- adolescenten : via aangepaste projecten moet er een nauwere samenhang tussen de scholen en de P.O.B.'s bereikt worden ; het principe is dat over elke topic aangebracht in het onderwijs er informatie in de P.O.B. bestaat ;
- analfabeten : in nauwe samenwerking met centra voor basiseducatie moet in de collectie van elke P.O.B. ook aandacht worden besteed aan deze doelgroep.

Momenteel is 20 % van de Vlamingen lid van een openbare bibliotheek. Het beleid moet erop gericht zijn na te gaan waarom 80 % van de bevolking niet wordt aangesproken door de bibliotheek. Ook moet onderzocht worden hoe de bibliotheek ten minste voor elke Vlaming bereikbaar en toegankelijk kan zijn. Het is immers een feit dat de mate van participatie en functioneren van een individu in het maatschappelijk leven afhangt van de kennis, het inzicht en de culturele vorming van het individu.

6. De subsidiëring van de Mediatheek van de Vlaamse Gemeenschap zal niet langer worden geregeld via een nominatieve inschrijving in de begroting. Het heeft geen zin om naast het aanbod via de A.V.M.-afdelingen van de openbare bibliotheken nog een aparte mogelijkheid via de Mediatheek aan te bieden. De Mediatheek kan, via een contract met het V.C.O.B., ingeschakeld worden voor een dienstverlening in die gemeenten waar de P.O.B. geen eigen A.V.M.-afdeling heeft.

II. DE CULTURELE CENTRA

Om de betekenis van de culturele centra in het globale cultuurbeleid toe te lichten, verwijs ik graag naar een passage uit Vlaanderen-Europa 2002 :

„Onze culturele centra zijn sterke, gemeenschapsvormende fundamenteën voor de toekomst, en als dusdanig bijna enig in de wereld. Ze zijn echte „trefcentra voor cultuur,. Ze zijn echter nog te weinig verspreid, te weinig ingebouwd in het plaatselijke en regionale weefsel en worden soms nog te zeer gewantrouwd.”

A. Ondersteuning van de culturele centra

Zoals voor het volksontwikkelingswerk en het openbaar bibliotheekwerk is ook de ondersteuning van de plaatselijke centra raadzaam. Deze ondersteuning houdt in :

1. Advies

Deze functie wordt uitgeoefend door de Commissie voor Culturele Centra, die tot taak heeft de Vlaamse regering te adviseren over alle aangelegenheden betreffende de uitbouw en de werking van de culturele centra.

De samenstelling van de commissie werd zeer recent geregeld.

2. Belangenbehartiging

Belangenbehartiging wordt uitgeoefend door federaties, via overleg met de aangesloten culturele centra.

De opdracht van de federaties en de concrete invulling ervan zijn dezelfde als die van de federaties van organisaties voor volksontwikkelingswerk.

Als federatie groeperen ze minstens 25 % van de erkende culturele centra, verspreid over alle Vlaamse provincies.

De financiering ervan gebeurt eveneens via de bijdrage van de aangesloten centra.

Het subsidiepercentage en de voorwaarden waaronder de centra zich kunnen federeren, zijn dezelfde als die voor de organisaties uit het gesubsidieerde volksontwikkelingswerk.

Het krediet voor de financiering van de federatievorming van culturele centra wordt op de begroting ingeschreven in de basisallocatie voor de federatievorming van het volksontwikkelingswerk.

B. Verdere uitbouw van het decreet culturele centra

Gezien het belang van de culturele centra – zoals

reeds vermeld — is een verdere uitbouw van dit net noodzakelijk.

Elke gemeente moet aangemoedigd worden om een aangepaste culturele infrastructuur te realiseren. In dit kader moeten de kwantitatieve normen die ter uitvoering van het decreet van 24 juli 1991 voor het eerst werden toegepast, geëvalueerd en eventueel bijgesteld worden. De infrastructurele mogelijkheden zijn belangrijk en bepalen gedeeltelijk de activiteiten maar ze mogen de subsidiëring van een reële werking niet onmogelijk maken.

Voor extra prestaties ten behoeve van doelgroepen en een ruimere cultuurspreiding zal de Vlaamse overheid, afhankelijk van de mate waarin de lokale overheid extra ondersteuning geeft, extra financiële middelen voorzien.

De idee van een ruimere cultuurspreiding past bij een meer algemene beleidsvraag betreffende de verhouding van de uitgaven voor het tot stand brengen van een cultuurprodukt en de verspreiding van het totstandgebrachte produkt. Aan de uitvoering van het tweede aspect — de verspreiding van kunst en cultuur — worden vooralsnog onvoldoende, aandacht en middelen besteed.

- C. Met het oog op de overdracht van de Brusselse culturele infrastructuur van de Vlaamse Gemeenschap naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie wordt binnenkort een ontwerpdecreet aan de Vlaamse Executieve overgelegd. Op die wijze zal ik het punt 7 van de motie van aanbeveling van de Vlaamse Raad uitvoeren zoals goedgekeurd op 10 juli 1991.

III. CULTURELE MANIFESTATIES

Zoals bij de paragraaf betreffende de culturele centra al aan bod gekomen is, wens ik hier meer initiatieven te nemen.

Voor bepaalde doelgroepen zal een extra aanbod uitgewerkt worden.

SLOT

1. Het spreekt vanzelf dat een aantal beleidskeuzes gevolgen kunnen hebben voor de personeelsomkadering van organisaties die op dit ogenblik gesubsidieerd worden.

Voor die organisaties en voor die personeelsleden zal ik passende maatregelen voorstellen.

2. Het is evident dat de nodige overgangsmatregelen genomen moeten worden voor alle op dit ogenblik erkende organisaties.
3. Vanuit mijn bevoegdheid als Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden zal ik, bij de verdere uitwerking van de voorgestelde reorganisatie systematisch onderzoeken of de decreten en besluiten op de Brusselse situatie van toepassing zijn. Eventueel moeten aangepaste normen of bepalingen ingevoerd worden met betrekking tot Brussel-Hoofdstad of moet de Vlaamse Gemeenschapscommissie een extra rol toebedeeld krijgen.
4. De voorgestelde reorganisatie en de geformuleerde uitgangspunten beogen de sector van het sociaal-cultureel werk de vereiste structurele basis te geven voor een soepel, efficiënt en modern functioneren. Dit komt niet enkel de eigen identiteit en beeldvorming ten goede ; tevens moet het de sector de instrumenten bezorgen om in het komende decennium de maatschappelijke uitdagingen op te nemen.

De eigenheid van dit cultureel werk wordt beklemtoond zonder evenwel de band met het gehele cultuurgebeuren uit het oog te verliezen.

De voorstellen van deze beleidsbrief zijn geenszins ingegeven door een besparingsgedachte. Integendeel. Maar het creëren van de voorwaarden voor een efficiënt en effectief gebruiken van de beschikbare middelen is een duidelijke opdracht van de overheid.

Als een geherstructureerde sector activiteiten organiseert die extra financiële middelen vragen, zal ik ten volle verdedigen dat verantwoordelijke vragen ook gehonoreerd worden.